

Läkarkårens mest använda kunskapskälla

För att få denna för läkare så viktiga bok bedömd ur olika användarperspektiv har två recensenter, den ene inom sluten vård och den andre inom öppen vård, granskat boken och nätversionen.

Fass 2002. 1 712 sidor. Stockholm: Linfo 2002.

Recensent: Rolf Jansson, docent och klinikchef, medicinkliniken, Centrallasarettet, Västerås.

Den årliga utgåvan av läkarens egen »bibel«, Fass, har nyligen distribuerats till landets alla läkare. I år är den ännu mer lik en gammaldags bibel sedan en utökning skett till A4-storlek och till den aktningsvärda vikten 2,4 kg. Avsikten med det nya formatet sägs vara att göra Fass tunnare och därmed mer läsvänlig, men i det avseendet har man tyvärr inte lyckats. Man behöver ha tillgång till en rejäl bokhylla eller stort skrivbord för att skapa plats för denna ofta utnyttjade bok.

Det går åt 1 459 A4-sidor för att beskriva alla de läkemedel som finns tillgängliga i Sverige. Trots det nya, större formatet är det bara 25 sidor färre än förra året. Trenden håller således i sig att fler preparat tillkommer än försvinner varje år. Alltför många av dessa nya preparat är onödiga synonympreparat. Självklart behöver vi inte 38 olika varianter av ACE-hämmare eller 37 olika betablockerare för att vi ska kunna välja en bra behandling till våra patienter. Ett sätt att minska textmassan som man bör fundera över till kommande utgåva är att ha en gemensam presentation av de stora preparatgrupperna till vilken man kunde hänvisa i de enskilda preparattexterna.

Nyskrivet om läkemedelsbiverkningar

I slutet av Fass finns liksom tidigare fylliga och systematiska kapitel om interaktioner, överdoseringar m m. Fass är ju ingen bok man sträckläser, men det skulle säkert vara nyttigt för många läkare att vid något tillfälle skaffa sig en överblick över innehållet i dessa innehållsrika sidor. Dessutom finns ett nyskrivet kapitel om läkemedelsbiverkningar, och allra längst bak hittar man blanketter som erinrar om såväl biverkningsrapportering som möjligheten att utnyttja läkemedelsförsäkringen när läkemedel orsakat allvarliga biverkningar.

Formelregister som supplement

Som ett supplement till Fass går det nu att rekvirera ett formelregister, där information ges om preparatens strukturformler. För den praktiskt verksamme läkaren torde dock substansregistret i huvudboken vara tillräckligt.

Lättanvänd nätversion

Numera finns Fass även i en lättanvänd nätversion med adressen www.fass.se. Främst är det sökmöjligheterna som överglänser Fass i bokform. Tyvärr är tillgången till en uppkopplad dator fortfarande bristfällig på många sjukhuskliniker. På sikt kommer emellertid den elektroniska Fass att bli allt mer betydelsefull, och redan idag går den att ladda ned i handdatorn.

Oundgängligt uppslagsverk

Möjligheten har minskat för den specialiserade sjukhusdoktorn att hålla reda på alla de mer eller mindre kända läkemedelsnamn som kan finnas på patienternas allt längre läkemedelslistor. Det har inte blivit lättare av att läkemedelskommittéerna, i sin ambition att hålla de skenande läkemedelskostnaderna nere, ofta byter mellan olika synonyma preparat beroende på den aktuella prisjämförelsen. Behovet av att slå i Fass har således ökat på senare år, och Fass försvarar därmed väl sin plats som ett oundgängligt uppslagsverk. Med en effektiv sökmotor tillåter den elektroniska varianten en fortsatt utökning av den svenska läkemedelsarsenalen. Det gör däremot inte pappersversionen.

Recensent: Kjell Lindqvist, distriktsläkare och vårdcentralschef, Vårdcentralen Kvarnsveden, Borlänge.

Den 10 procent utökade versionen av Fass speglar en ökning av antalet tillgängliga läkemedel på marknaden. Den praktiskt arbetande distriktsläkaren blir av flera anledningar mer och mer beroende av läkemedelsinformation. Fler patienter vårdas i olika vårdformer utanför den vanliga slutna vården, avancerad hemsjukvård, kommunalt driven vård etc. I dessa icke sjukhusbundna vårdformer deltar ofta primärvården, och därmed kommer dess läkare i kontakt med farmaka som normalt inte förekommer i öppenvård. Primärvården är till mycket stor del datoriserad, vilket gör att dess läkare arbetar med datorupplagor av Fass. Utvecklingen talar för att Fass kan konvertera från gediget papper till CD-ROM-skiva inom en snar framtid.

Fullödig text ger svårhanterligt omfång

Årets Fass har som vanligt en god typografisk formgivning. Boken är hållbar och går inte sönder trots ivrigt läsande t ex på expeditioner för jourläkare. Mycket praktiska är de registerflikar som medsändes – om man har ork att klistra in dem. Volymen är stor och tung och därmed lite ohanterlig, men det är svårt att se vilken av all information som skulle kunna tas bort. Informationen om respektive preparat är fullödig, möjligen skulle texten under rubriken »Farmakokinetik« gå att undvara, men utrymmesvinsten är minimal. I den datorversion som finns på min arbetsplats har man tagit bort prisuppgifter, och detta är inte en förkortning som man gläds åt. Inte sällan ställer patienterna frågor om pris i samband med förskrivning av läkemedel.

Välskrivet och informativt

I slutet av boken finns ett antal sannolikt försummade kapitel som är mycket välskrivna och informativa. Kapitlet »Vaccination och reseprofylax« är utmärkt och mycket informativt så också »Trafik och läkemedel«. Kapitlet »Idrott och läkemedel« är också välskrivet och ger allmänbildande information, men denna är ju ganska speciell och berör en liten del av sjukvårdens verksamhet.

God service vid läkemedelsskada

På sidorna 1689–1690 finns en bra översikt över Läkemedelsförsäkringen och Patientförsäkringen med regler och uppgifter om dessa. De fyra sista sidorna är anmälningsblanketter för biverkningar och skadeanmälan för läkemedelsskada. Det kan förvirra något att skadeblanketten skall sändas till det Schweiziska försäkringsbolaget »Zürich«, men detta bolag handlägger på uppdrag av läkemedelsbranschen Läkemedelsförsäkringen. Denna försäkring lär enligt trovärdiga uppgifter vara starkt underutnyttjad, vilket gör att Fass' innehåll av utrivbara blanketter får ses som en god service av Linfo.

Neutral information

Vår Fass är ett tryggt verk, gediget och genomarbetat, som efter vad jag kan bedöma på ett neutralt sätt ger information om läkemedel på den svenska marknaden. •